

मसुर्याङ्दी कोरीडोर २२० के.भी. प्रसारण लाइन आयोजना

समष्टिगत प्रभाव मूल्याङ्कन (CIA)

मसुर्यौदा प्रतिवेदनको कार्यकारी सारांश

आयोजनाको प्रस्तावक

मसुर्याङ्दी कोरीडोर २२० के.भी. प्रसारण लाइन आयोजना

आयोजना व्यवस्थापन निर्देशनालय

नेपाल विद्युत प्राधिकरण

मातातिर्थ, काठमाडौं

प्रतिवेदन तयार गर्ने

नेपाल विद्युत प्राधिकरण

वातावरण तथा सामाजिक अध्ययन विभाग

लाजिम्पाट, काठमाडौं, नेपाल

फोन नं.: ०१-४४३५८००

ईमेल: Env.social@nea.org.np

मंसिर, २०७९

आयोजनाको परिचय

प्रस्तावित मर्स्याङ्दी कोरीडोर २२० के.भी. प्रसारण लाइन आयोजना (MCTLP) नेपालको गण्डकी प्रदेश अन्तर्गतको मनाङ्ग, लमजुङ्ग, तनहुँ तथा गोरखा जिल्ला र वागमती प्रदेश अन्तर्गतको चितवन जिल्लामा रहेको छ। यस आयोजनाको लम्बाइ करीव ११२.५३ किलोमिटर (४५.२५ कि.मि. मनाङ्ग-उदीपुर खण्ड र ६७.२८ कि.मि. उदीपुर-भरतपुर खण्ड) रहेको छ। यस प्रसारण लाइनबाट पाँच वटा गाउँपालिका (मनाङ्ग जिल्लाको नासोड, लमजुङ्ग जिल्लाको मर्स्याङ्दी र दोर्दी, तनहुँ जिल्लाको आबुखैरेनी र चितवन जिल्लाको ईच्छाकामना), छ वटा नगरपालिका (लमजुङ्ग जिल्लाको बैसीशहर, सुन्दरबजार र राईनास, तनहुँ जिल्लाको भानु, गोरखा जिल्लाको गोरखा र पालुङटार) र एक महानगरपालिका (चितवन जिल्लाको भरतपुर) प्रभावित हुन्छ।

डबल सर्किटको यो आयोजनाको विद्युत प्रसारण क्षमता २२० के.भी. रहेको छ। आयोजनाको कुल ११२.५३ कि.मि. लम्बाइ रहेकोमा करीव २७.०३४ कि.मि.को भाग अन्नपूर्ण संरक्षण क्षेत्रमा परेको छ। यस आयोजनाको मनाङ्ग-उदीपुर खण्डको वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन वन तथा वातावरण मन्त्रालयबाट सन् २०१८ मा स्वीकृत भइसकेको छ। त्यसैगरी, उदीपुर-न्यू भरतपुर खण्डको प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण ऊर्जा जलस्रोत तथा सिंचाइ मन्त्रालयबाट सन् २०१७ मा स्वीकृत भएको छ।

अध्ययनको दायरा

आयोजनाको (MCTLP) को समष्टिगत प्रभाव मूल्याङ्कन (Cumulative Impact Assessment-CIA) आयोजनाको स्वीकृत EIA/IEE प्रतिवेदनलाई EIB standards 'Standard 1 on Assessment and Management of Environmental and Social Impacts and Risks' मेल खाने गरी र 'Guidelines for the Assessment of Indirect and Cumulative Impacts as well as Impact Interactions' European Commission १९९९ को निर्देशानुसार तयार गरिएको छ। यस अध्ययनले हाल सञ्चालनमा रहेका, निर्माणका क्रममा रहेका र निर्माण गर्ने योजना रहेका आयोजनाका कारण MCTLP को प्रभाव क्षेत्र भित्र समष्टिगत रूपमा देखा पर्ने प्रभावहरूको मूल्याङ्कन गर्नेछ।

अध्ययन विधि

सन्दर्भ सामाग्री समिक्षा: प्रतिवेदन तयारीको लागि अध्ययन टोलीका सदस्यले आयोजनासंग सम्बन्धित विभिन्न सान्दर्भिक दस्तावेज/प्रतिवेदनको समिक्षा गरेका थिए। EIB को वातावरणीय तथा सामाजिक मापदण्ड, अप्रत्यक्ष तथा समष्टिगत प्रभावका निर्देशिकाहरूको पनि समिक्षा गरिएको थियो।

डेस्क अध्ययन (Desk Study): अध्ययन टोलीका सदस्यले सम्भव भएसम्मका वातावरणीय तथा अन्य सान्दर्भिक प्रतिवेदन खोज्ने र त्यसको अध्ययन गर्ने कार्य गरेको थियो। यसमा संचालनमा रहेका, निर्माणाधीन र प्रस्तावित आयोजनाहरूका (प्रसारण लाइन आयोजना, जलविद्युत आयोजना र सडक आयोजना) हरूको EIA/IEE को अध्ययन गरेको थियो ।

अध्ययन गरिएका वातावरणीय मूल्याङ्कन प्रतिवेदनहरू

क्र.सं.	आयोजनाको नाम	ESIA प्रतिवेदन
१	मर्स्याङ्दी कोरीडोर (मनाङ्ग-उदीपुर) २२० के.भी. प्रसारण लाइन आयोजना	EIA स्वीकृत, २०१८
२	मर्स्याङ्दी कोरीडोर (उदीपुर-न्यू भरतपुर) २२० के.भी. प्रसारण लाइन आयोजना	IEE स्वीकृत, २०१७
३	दोर्दी कोरिडोर १३२ के.भी. प्रसारण लाइन आयोजना	IEE स्वीकृत, २०१७
४	भुलभुले मध्य-मर्स्याङ्दी १३२ के.भी. प्रसारण लाइन आयोजना	IEE स्वीकृत, २०१५
५	मर्स्याङ्दी-काठमाडौं २२० के.भी. प्रसारण लाइन आयोजना	IEE स्वीकृत, २०१४
६	डुम्रे-दमौली १३२ के.भी. प्रसारण लाइन आयोजना	IEE स्वीकृत, २०१०
७	अपर सेती (दमौली)-भरतपुर २२० के.भी. प्रसारण लाइन आयोजना	IEE स्वीकृत, २०१०
८	हेटौंडा-बर्दघाट २२० के.भी. प्रसारण लाइन आयोजना	EIA स्वीकृत, २००७
९	केराबारी-न्यू मर्स्याङ्दी (दरौदी कोरिडोर) १३२ के.भी. प्रसारण लाइन आयोजना	IEE स्वीकृत, २०२१
१०	विद्युत प्रसारण आयोजना (लप्सीफिदी-रातमाटे-न्यू हेटौंडा, रातमाटे-न्यू दमौली-न्यू बुटवल-नेपाल भारत सीमा ४०० के.भी. प्रसारण लाइन तथा ४४ के.भी. सवस्टेसनहरू)	EIA स्वीकृत, २०२१
११	दमौली-बेसीशहर सडक स्तरोन्नती (४२.४०८ कि.मि.)	IEE स्वीकृत, २०२०
१२	न्यादी-फिदी जलविद्युत आयोजना (२१.४मे.वा.)	IEE स्वीकृत, २०१८
१३	१३२ के.भी. प्रसारण लाइन आयोजना या न्यादी ज.वि.आ.	SEIA (मस्यौदा), २०२१
१४	नारायणगढ-मुग्लिन सडक स्तरोन्नती	EIA (मस्यौदा), २०१२
१५	काठमाडौं (नागदुङ्गा)-नौविसे सडक तथा पुल स्तरोन्नती	EIA (मस्यौदा), २०१९
१६	माथिल्लो मर्स्याङ्दी २ ज.वि.आ. (३२७ मे.वा.)	SEIA (मस्यौदा), २०२१
१७	तल्लो मनाङ्ग मर्स्याङ्दी ज.व.आ. (१३९.२ मे.वा.)	SEIA (मस्यौदा), २०२१
१८	दुध कोशी ज.व.आ. (६३ मे.वा.)	EIA (मस्यौदा), २०२०
१९	सिनो खोला ज.व.आ. (७.९ मे.वा.)	EIA (मस्यौदा), २०१९
२०	हिमचुली दोर्दी ज.व.आ. (५७ मे.वा.)	EIA (मस्यौदा), २०१९
२१	सुपर दोर्दी खोला ज.व.आ. (५४ मे.वा.)	EIA (मस्यौदा), २०१९
२२	न्यादी ज.व.आ. (३० मे.वा.)	EIA (मस्यौदा), २०१९

अध्ययन क्षेत्र

यस अध्ययनको लागि अध्ययन क्षेत्रमा MCTLP प्रभावित स्थानीय निकायहरू (गा.पा./न.पा./म.न.पा.) रहेका छन् । यसका साथै, मर्स्याङ्दी नदि बेसिनलाई पनि अध्ययन क्षेत्रको रूपमा लिइएको छ । समग्रमा, मर्स्याङ्दी नदि बेसिन र आयोजना (MCTLP) प्रभावित स्थानीय निकायहरूलाई यस अध्ययनले

समेटेको छ । यस क्षेत्रमा निर्माण सम्पन्न भएका, निर्माणाधीन तथा प्रस्तावित आयोजनाहरू CIA अध्ययनले समेटेको छ । यस CIA ले ५० वर्षको समयावधिलाई अध्ययनको अवधि मानेको छ ।

स्थलगत अध्ययन

- स्थलगत अध्ययनको क्रममा अध्ययन क्षेत्रका सरोकारवालासंग (आयोजना प्रभावित, जनप्रतिनिधि, सामाजिक अगुवा, वन व्यवस्थापन समुह आदि) छलफल गरी रायसुझाव संकलन गरियो ।
- अध्ययन क्षेत्रमा संचालनमा रहेका, निर्माणाधीन तथा प्रस्तावित आयोजनाहरूको बस्तुगत स्थितिको अवलोकन गरियो ।

तथ्याङ्क संकलन

अध्ययन क्षेत्र भित्र सञ्चालित, निर्माणाधीन वा प्रस्तावित विभिन्न विकासका गतिविधि बारेमा जानकारी प्राप्त गर्न र आयोजनाहरूको बारेमा स्थानीयहरूको अवधारणा बुझ्नको लागि सामुहिक छलफल गरिएको थियो । यस अध्ययनका लागि सेप्टेम्बर २०२१ देखि मार्चको २०२२ सम्म समूहगत छलफल गरिएको थियो । स्थलगत अध्ययनको चरणमा २५ स्थानमा समूहगत छलफल गरिएको थियो जसको मिति र स्थान तल उल्लेख गरिएको छ ।

समूहगत छलफल गरेका मिति/स्थान/संख्या

क्र.सं.	मिति	स्थान		सहभागिता
		जिल्ला	गा.पा./न.पा./म.न.पा.	कुल
१	2078/05/30	चितवन	भरतपुर-२	6
२	2078/06/02		भरतपुर-कविलास-२९	9
३	2078/06/002		भरतपुर-१	5
४	2078/06/03		भरतपुर-२९	12
५	2078/06/03		भरतपुर-१ रामनगर	11
६	2078/11/27	लमजुङ्ग	सुन्दरबजार-६, नगरपालिका कार्यालय	15
७	2078/11/28		दोर्दी गा.पा.-४, शेरा	12
८	2078/11/28		सुन्दरबजार-७, पुतलीबजार	24
९	2078/11/28		राईनास-६, धमिलिकुवा	16
१०	2078/11/28		बेंशीसहर-११, रामचोक बेंशी (समाजसेवा युवा क्लब)	21
११	2078/11/28		मसुर्याङ्गदी, सिमलचौर	10
१२	2078/11/28	गोरखा	पालुङटार न.पा.-७, विरुवाटँर	12
१३	2078/11/29	तनहुँ	आँबुखैरेनी, गा.पा. कार्यालय	

क्र.सं.	मिति	स्थान		सहभागिता कुल
		जिल्ला	गा.पा./न.पा./म.न.पा.	
१४	2078/11/29		भानु न.पा.-९, बाईसजंघार	17
१५	2078/11/29		राईनास न.पा., तिनपुप्ले	11
१६	2078/11/30		भानु न.पा.-१, बंसार	7
१७	2078/11/30	गोरखा	गोरखा -१४, याङ्गकोट	11
१८	2078/11/30		गोरखा नगरपालिका	3
१९	2078/12/01	लमजुङ्ग	मसूर्याङ्गदी-४, जगत	12
२०	2078/12/01	चितवन	ईच्छाकमना-६, जलविरे	7
२१	2078/12/02	गोरखा	पालुडटार-४, वडा कार्यालय	12
२२	2078/12/..	तनहुँ	आँबुखैरेनी -४, ढकालटार	6
२३	2078/12/02	लमजुङ्ग	मसूर्याङ्गदी गा.पा.-८, बत्तिसेमुल	10
कुल				249

छलफलको क्रममा आयोजकले सहभागीहरूलाई त्यस सीमा भित्रका सम्पन्न भईसकेका आयोजना, निर्माणाधीन आयोजना तथा योजनामा रहेका आयोजना बारे आफ्नो राय-सुझाव, सम्बन्धित सवाल राख्न अनुरोध गरिएको थियो। CIA अध्ययन प्रतिवेदन नेपाल विद्युत प्राधिकरणको वेबसाइटमार्फत सार्वजनिक गरिएको छ। उक्त प्रतिवेदन ने.वि.प्रा. को वेब साइट www.nea.org.np मा गई हेर्न/पढ्न सकिनेछ।

क्षेत्र निर्धारण तथा प्रभावको पहिचान

क्षेत्र निर्धारणको मुख्य उद्देश्य सरोकारवालाको परामर्शमा वातावरणीय अवयव (Valued Environmental Components VECs) को पहिचान गर्नु थियो। VECs आयोजनाको वातावरणीय र सामाजिक विशेषताहरू हुन् जसलाई जोखिम मूल्याङ्कन गर्न महत्त्वपूर्ण मानिन्छ।

मुख्यतः क्षेत्र निर्धारण तलका बुँदाहरूलाई आधार मानेर गरिएको थियो।

- वातावरणीय तथा सामाजिक receptors को पहिचान (वा VECs)
- समस्तिगत प्रभाव मूल्याङ्कन (CIA) को सीमा
- सम्भावित विकास आयोजना र VECs को पहिचान गरी CIA मा समावेश गर्ने।
- कुनै मानव गतिविधि वा प्राकृतिक वातावरणीय कारकलाई यस CIA अध्ययनमा समाहित गरिएको छैन।

विद्यमान वातावरणीय तथा सामाजिक अवस्थाको तथ्याङ्क सङ्कलन

यस शिर्षक अन्तर्गत निम्न तथ्याङ्क सङ्कलन गरिएको छ :

- प्राथमिकतामा परेका आयोजनाहरूको प्रभावको (प्रभावित वन क्षेत्र, प्रभावित घरपरिवार, अधिग्रहण हुने क्षेत्र, प्रभावित संरक्षित वन्यजन्तु आदि) बारेमा उपलब्ध जानकारीको सङ्कलन गर्ने ।
- आयोजना क्षेत्रमा VECs को विद्यमान अवस्था ।

कानूनी प्रावधानको समिक्षा

CIA अध्ययनको क्रममा विकास आयोजनाहरूको निर्माण र सञ्चालनको लागि नेपाल अधिराज्यमा प्रचलित ऐन, नीति, नियम र निर्देशिकाहरूको समीक्षा गरिएको छ।

अध्ययन क्षेत्रमा भौतिक पूर्वाधार विकास

प्रसारण लाइन

यस CIA अध्ययन क्षेत्रमा ३३ के. भी. एकल सर्किट देखि ४०० के.भी दुई सर्किट सम्मका ३१ वटा विद्युत प्रसारण लाइनहरू रहेका छन् । यी लाइनहरू मध्ये १० वटा प्रसारण लाइनहरू संचालनमा रहेका छन्, १० वटा प्रसारण लाइनहरू निर्माणाधीन छन् भने ११ वटा प्रसारण लाइनहरू प्रस्तावित छन् । निर्माणाधीन MCTLP संग त्यस क्षेत्रमा संचालनमा रहेका/निर्माणाधि/प्रस्तावित प्रसारण लाइनहरूको सम्बन्ध (Interaction) लाई आधार मानेर यस अध्ययनका गरिएको छ ।

राजमार्ग तथा सडक

निर्माणाधीन MCTLP लाइनको आसपास २६ वटा सडकहरू पहिचान गरिएका छन् । जसमध्ये ५ वटा राजमार्ग/फिडर सडक रहेका छन् र बाँकी जिल्ला तथा स्थानीय सडकहरू रहेका छन् । यस अध्ययनका लागि राजमार्ग/फिडर सडकलाई मात्र अध्ययनको प्राथमिकतामा राखिएको छ ।

जलविद्युत आयोजना

CIA अध्ययन क्षेत्रमा ६१ वटा जलविद्युत आयोजनाहरू पहिचान भएका छन् । अध्ययन क्षेत्रको मुख्य नदी-मर्स्याङ्दी ७०१ मे.वा. का ११ आयोजनाहरू पहिचान भएकोमा ३ वटा आयोजनाहरू (मर्स्याङ्दी, मध्य मर्स्याङ्दी र माथिल्लो मर्स्याङ्दी ए) संचालनमा रहेका छन् । साथै, मर्स्याङ्दी नदिको सहायक नदिमा ७ वटा आयोजनाहरू संचालनमा रहेका छन् । पहिचान भएका आयोजना मध्ये ३२ आयोजनाले निर्माण अनुमति लिएका छन् भने बाँकी आयोजनाहरू अध्ययनको चरणमा रहेका छन् ।

VECs को विद्यमान वातावरणीय अवस्था

CIA अध्ययनले संवेदनशील जैविक क्षेत्रको रूपमा अन्नपूर्ण संरक्षण क्षेत्र (ACA), चितवन अन्नपूर्ण ल्यान्डस्केप (CHAL) तथा तराइ आर्क ल्यान्डस्केप (TAL) र बरन्डाभार कोरिडोरलाई लिइएको छ ।

अन्नपूर्ण संरक्षण क्षेत्र (ACA)

निर्माणाधीन MCTLP आयोजनाको केही खण्ड अन्नपूर्ण संरक्षण क्षेत्र भित्र रहेकाले यस संरक्षण क्षेत्रलाई CIA अध्ययनको महत्वपूर्ण अवयवको रूपमा लिइएको छ । यो संरक्षण क्षेत्र विभिन्न साँस्कृतिक तथा भाषिक समूहका १ लाख भन्दा बढि बासिन्दाहरूको बसोबास रहेको छ । जैविक विविधताले धनी यस संरक्षण क्षेत्रमा १२२६ प्रजातिका फूल फुल्ने विरुवा, १०५ प्रजातिका स्तनधारी, ५१८ प्रजातिका चरा, ४० प्रजातिका सरिश्रृप र २३ प्रजातिका उभयचरहरू रहेका छन् ।

चितवन अन्नपूर्ण ल्यान्डस्केप (CHAL)

नेपालको उत्तर र दक्षिणको पारिस्थितिक प्रणालिलाई जोड्ने महत्वपूर्ण लिङ्गको रूपमा चितवन अन्नपूर्ण ल्यान्डस्केपलाई लिइएको छ । यस अन्तर्गत रहेको गण्डकी नदी प्रणाली जैविक विविधताको हिसावले महत्वपूर्ण रहेको साथै यस क्षेत्रमा जलविद्युतको प्रचुर सम्भावना रहेकोले जैविक विविधताको संरक्षण गर्दै जलविद्युत विकास गर्नुपर्ने अवस्था रहेको छ ।

बरन्डाभार करिडोर

बरन्डाभार करिडोरले चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज (CNP) लाई उत्तरमा महाभारतसँग जोड्छ । यस कोरिडोरले १६१ वर्गकिमी (DNPWC, २०१४) को क्षेत्र समेट्छ । यो गण्डकी नदी बेसिनको लागि महत्वपूर्ण जैविक कोरिडोर हो, जसले तराईलाई पहाडी क्षेत्रहरूसँग जोड्दछ र जलवायु अनुकूलनमा धेरै महत्वपूर्ण भूमिका खेल्न सक्छ । पूर्व-पश्चिम सडक राजमार्ग र पूर्व-पश्चिम १३२ के.भी. प्रसारण लाइनले यस कोरिडोरमा पार गरेको छ, जसले वन्यजन्तुको आवागमन र बासस्थानलाई असर गर्दछ । निर्माणाधीन MCTLP को एक खण्ड बरन्डाभार कोरिडोर भित्र प्रस्ताव गरिएको छ ।

धार्मिक तथा साँस्कृतिक स्थान

देवघाट धाम

देवघाट धाम तनहुँ, नवलपरासी र चितवनको सिमानामा रहेको अति पवित्र धार्मिक स्थल हो । यो क्षेत्र देवी सीताको गुफा सहित हिन्दू देवताहरू, देवीहरू, र संतहरूलाई समर्पित विभिन्न मन्दिरहरू र गुफाहरूको घर हो । कालीगण्डकी र त्रिशूली नदीको संगमस्थलमा यो धाम रहेको छ । यो क्षेत्र भरतपुर सबस्टेसनबाट करीव ५ किलोमिटर दूरीमा छ । यसका साथै अध्ययन क्षेत्रमा अन्य साना मठ, मन्दिर, दरवार तथा गुफाहरू समेत रहेका छन् ।

समष्टिगत प्रभाव

सरोकारवालाको सरोकार तथा गुनासो

सरोकारवालासँगको परामर्शलाई CIA अध्ययनको मूल्याङ्कन गर्ने प्रमुख घटकहरू मध्ये एक मानिएको छ । अध्ययन क्षेत्र भित्र बहु परियोजना विकासको सन्दर्भमा विभिन्न सरोकारवालाको सरोकार/सुझाव/गुनासो समष्टिगतमा निम्नानुसार रहेका थिए ।

- प्रसारण लाइन तथा सबस्टेसनको जोखिम क्षेत्र छुट्याउनुपर्ने तथा त्यसको उचित रूपमा व्यवस्थापन गरिनुपर्ने ।
- स्थानीयलाई सिपमुलक तालिम दिएर क्षमताका आधारमा रोजगारीका प्राथमिकता दिनुपर्ने ।
- कुनैपनि विकाश आयोजना संचालन गर्दा प्रभावित क्षेत्रका स्थानीय बासिन्दा, स्थानीय निकाय, प्रादेशिक निकाय तथा केन्द्रसँग समन्वय गरेर गर्नु पर्ने ।

- आयोजना प्रभावित स्थानीयसंग समय समयमा छलफल गर्नु पर्ने ।
- जलविद्युत आयोजनाले बाँधबाट निरन्तर पानी छाड्नुपर्ने । स्थानीय तहले पाउने रोयल्टी प्रभावको तुलनामा कम भएकाले बढाउनुपर्ने ।
- स्थानीय निकाएको सिफारिसमा सामाजिक उत्तरदायित्व अन्तर्गतको कार्यक्रमहरू लागु गर्नुपर्ने र त्यसको अनुगमनको स्थानीय निकायबाट हुनुपर्ने ।
- जग्गाको क्षतिपूर्ति निर्धारण स्थानीय निकायले सिफारिस गरेको दरको आधारमा हुनु पर्ने ।
- बाँधको तल्लो तटिय क्षेत्रमा साइरनको व्यावस्था गरिनुपर्ने ।
- प्रसारण लाइनको तारमुनिको जग्गाको लगतकट्टा गरिनुपर्ने र तारमुनिको जग्गा बैङ्कमा राख्न मिल्ने व्यवस्था गरिनुपर्ने ।
- मध्य पहाडी लोकमार्गबाट प्रभावित संरचनाहरू पुनःनिर्माण गरिनुपर्ने ।
- जलविद्युत आयोजना र प्रसारण लाइनको गुरु योजना बनाउनु पर्ने ।
- आयोजना प्रभावित वनक्षेत्रमा वृक्षारोपण गरिनुपर्ने ।
- स साना धेरै प्रसारण लाइन बनाउनुभन्दा उच्च क्षमताको एउटै प्रसारण लाइन बनाउनुपर्ने ।

समष्टिगत प्रभावको मुल्याङ्कन

समष्टिगत प्रभावलाई ४ प्रकारमा वर्गिकरण गरिएको छ ।

- A. MCTLP र आयोजना बीचको अन्तरक्रियाले MCTLP ले VECs मा पार्ने प्रभावलाई थपदछ र समष्टिगत प्रभाव MCTLP प्रभाव भन्दा उल्लेखनीय रूपमा उच्च हुन्छ ।
- B. MCTLP र आयोजना बीचको अन्तरक्रियाले MCTLP ले VECs मा पार्ने प्रभावलाई थपदछ र समष्टिगत प्रभाव MCTLP प्रभाव भन्दा बढी हुन्छ ।
- C. MCTLP र परियोजना बीचको अन्तरक्रियाले MCTLP ले VECs मा पार्ने प्रभावलाई थप गर्दैन र समष्टिगत प्रभाव MCTLP प्रभावमा समान हुन्छ ।
- D. आयोजनाले MCTLP सँग अन्तरक्रिया गर्दैन ।

MCTLP, संचालनमा रहेका, निर्माणाधीन र प्रस्तावित आयोजनाहरूको समष्टिगत प्रभाव

VECs	३३ के.भी.	१३२ के.भी.	२२० के.भी.	४०० के.भी.	जलविद्युत	सडक	समष्टिगत प्रभाव
अन्नपूर्ण संरक्षण क्षेत्र	B	D	D	D	A	B	A
बासस्थान /भु-उपयोग	B	A	A	B	A	B	A
चरा	B	A	B	B	C	D	A
वन्यजन्तु	B	B	A	B	A	B	A
संरक्षित वन्यजन्तु	B	A	A	B	A	C	A
जिविकोपार्जन	C	A	B	A	A	B	A

CIA प्रभाव व्यवस्थापनको रूपरेखा

यस खण्डमा आयोजनाबाट पर्ने गएका नाकारात्मक प्रभाव न्यूनीकरणका उपाए र यसको व्यवस्थापनको रणनीतिको सिफारिस निम्नानुसार गरेको छः

- प्रसारण लाइन आयोजनाविच समन्वय हुनुपर्ने र समानान्तर प्रसारण लाइन निर्माण नगरी त्यस्ता क्षेत्रमा सम्भव भएसम्म मल्टि सर्किट टावरहरू निर्माण गर्नुपर्छ ।
- विकास आयोजनाहरूको वातावरणीय व्यवस्थापनको लागि एक वित्तीय व्यवस्थापन ढाँचा विकास गरी आर्थिक स्रोत जुटाउनु पर्ने ।
- आयोजना स्तरमा वातावरणीय प्रभावहरूको प्रभावकारी व्यवस्थापन सुनिश्चित गर्नको लागि अनुगमन र मूल्याङ्कन ढाँचा निर्धारण गर्ने ।
- आयोजना विकाशका लागि उर्बर खेतियोग्य जमिन प्रयोग हुन नदिन planning tool को विकास गर्ने ।
- एक भन्दा बढि प्रसारण लाइन आयोजनाबाट प्रभावित घरपरिवारका लागि NEA ले ती परियोजना प्रभावित घरपरिवारहरूको सम्भावित जोखिमको स्थितिलाई ध्यानमा राखेछ र ती परियोजना-प्रभावित व्यक्तिहरूको गुनासो आएमा उचित सम्बोधन गर्नेछ । यो गुनासोको एक विशिष्ट श्रेणी अन्तर्गत रेकर्ड गरिनेछ र व्यक्तिगत रूपमा case-by-case आधारमा मूल्याङ्कन गरिनेछ ।

निष्कर्ष

मसूर्याङ्गदी कोरिडोर प्रसारण लाइन आयोजना र यस क्षेत्रमा संचालनमा रहेका, निर्माणाधीन तथा प्रस्तावित विकास आयोजनाहरूको दातृ निकाय (EIB) को मापदण्डहरू अनुसार यस CIA अध्ययन गरिएको छ । मसूर्याङ्गदी कोरिडोर प्रसारण लाइनलाई केन्द्रमा राखेर गरिएको यस अध्ययनले स्वीकृत वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन भन्दा थप जानकारीहरू संकलन गरेर विकाश आयोजनाहरूको समष्टिगत प्रभावलाई सहि रूपमा आँकलन गर्दै प्रभाव न्यूनीकरणका थप कार्यक्रमहरू प्रस्ताव गरेको छ ।